

Forfatter: Aakjær, Jeppe

Titel: Karl Larsen II

Citation: Aakjær, Jeppe: "Karl Larsen II", i Aakjær, Jeppe: *Artikler og Taler. - 1919*, Gyldendal, 1918-19, s. 163. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur:
<https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-aakjaer04tom-shoot-workid56322/facsimile.pdf>
(tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Artikler og Taler. - 1919

II.

KARL LARSEN:

DE, DER TOG HJEMMEFRA.

„Pol.“, 16. Novbr. 1912.

I Fjor Efteraar begyndte *Karl Larsen* Udgivelsen af et nyt, omfangsrigt Brevværk, hvis første Del, „Danske Nybyggere“, indeholdt bl. a. den uforglemmelige Skildring af *Tækkemanden Hans Rasmussen*. Subjektet, der var dømt til Affaldsburken, men kommen til Amerika, til Kanadas søbre, hjærttestyrkende Luft, faar sit Hoved op over Brændevinsdunsterne, bliver en Mand, en Villie, der gjenrejser det Hjem i Kanada, som var styrtet sammen for ham paa Sjælland, og gjør tifold godt igjen, hvad han i sin moralske Svækkelsestilstand havde forbrudt mod sig selv og ikke mindst mod Hustru og Børn. Nu har Karl Larsen ladet dette Bind efterfølges af et nyt og giver hele Værket den mere omfattende Titel: „De, der drog hjemmefra“, og denne Fortsættelse har alle det første Binds bedste Egenskaber og lidt til. Thi Karl Larsen er jo en ren Troldmand, naar det gjælder *Brevet*. Det mest intetsigende Graa og Dagligdags faar han ved en omhyggelig Udrensning, der næsten kunde minde om Kemikernes Destillation, til at smelte sammen til Livsbilleder, til Sjælemalerier, der virker paa Læserens Gemyt med en Friskhed og Styrke, som kun det Ægte ejer.

Der er stor Forskiel paa Værdien af Stoffet i denne Bog, skjønt intet lader En ligegyldig. Baade „En Kjøbenhavnner paa Trampen“, der fortæller om en kjøbenhavnsk Haandværkssvends halsbrækkende Gratisridt paa Jærnbanevognene tværs over Amerika, og „Den unge fynske Husmandssøn Poul Jørgensen“, en brav og uforknyt Fyr med Bøghvedelandets milde Skjælmeri og Lune i Vuggegave, indeholder talrige baade underholdende og lærerige Træk, men alt for-dunkles dog af Bogens første 134 Sider, hvor der gennem en endnu levende Kvindes Brevuddrag gives et Billede af „Forvalterfarmeren og hans Hustru“. Jeg bekjender uden Blu, at jeg vil ofre Tylvtetal af Romaner — mine egne og andres — for denne ene korte Selvschildring af en Ulykke-

fig. der martret paa Sjæl og Legeme sidder en Menneskealder mellem Gryden og Vuggen og tegner sit Livs Forlis op med haarde, kantede Rids, som Fængen, der skriver paa Fængselsruden med en Diamant. Inden ret længe vil dette Kapitel være fastslaaet som et af de mærkeligste i vor Litteratur. Ja, hvor den Bog dog er menneskelig, storladet menneskelig! Ingen Skribent, der havde konstrueret paa fri Haand, vilde ha' povet saa grølle Farver, saa ubarmhjærtige Afsløringer af en Hustrus og Mors aarlange Fortvivlen som de, der glider denne Almuekvinde i Pennen, mens Børnene rives omkring hende, og en ond Mand trænger i Gulvbrædderne og søger at vriste hende Papiret af Haanden.

Laura er til en Begyndelse et frejdigt og robust Pige-barn, der gaar ind i Ægteskabet med sunde Sanser og uden Spor af Sentimentalitet. Stor Forelskelse er der vel ikke med i Spillet, da hun knytter sin Skjæbne til dette Pjok af en Mand, men hun er besjælet af de bedste Forsætter om at dele Ondt og Godt med ham og daglig være ham til Nytte og Glæde i deres lille fattige Præriehjem. Og Solen staar saa forhaabningsfuld paa Ruderne i deres Ægteskabs første Aar; men saa heller ikke en Smule længere. Lauras Helbred faar et Grundskud allerede i den første Barselseng, hvor hun — paa Nybyggervis — har maattet føde uden Hjælp. Og hvor Sundheden er tabt for Kvinder af det Stof, er alt tabt. Hun sidder nedbrudt ved Vinduet Maaned efter Maaned, stirrer ud over Prærien og føler, hvor hun synker. Men Manden *kan* intet forstaa eller *vil* intet forstaa; denne syge Kvinde, hvis Form er brudt, saa det er hende en Lidelse blot at træde paa Gulvet, hun drives fra Barselleje til Barselleje. — Har De set en syg Due paa Taget, som Hannerne mishandler i deres Brunst? Den kan ikke undfly, for dens Vinger har ingen Bærekraft mere. Saadan en stakkels mishandlet Due er denne Kvinde. I sine Breve til Veninden i Danmark røber hun sin haabløse Kvinde. Først lyder det som en forpint Hulken over Mandens ubarmhjærtige Egoisme, saa stiger det til et Vilddyrs flængende Snurren og Raseri. I sin Evne til at gi' Harmen Udtryk er der noget af Sagakvindens Vildskab over denne Laura. Men hvem kan hjælpe hende ud? Gir ikke Samfundsvedtægten, Loven, Hykleriet, Konvientiensen Manden alt Medhold! Denne lille Farmerkone har tabte Søstre rundt i alle Lande. Hvor

mange Tusinder Hustruer — og Mødre mod deres Villie — hukker ikke med Laura i denne Bog over Mandevilliens skaanselsløse Brutaltet! — Jeg véd ikke af, at nogen Forfatter her i Norden hidtil har vovet at ta' dette Emne op til Behandling, før nu denne anonyme Kvinde fra et fjernt og fremmed Land skriger det ind over os med en Alvor og Fortvivlelse, saa vi, der har læst Karl Larsens Bog, aldrig vil kunne glemme det. Denne Bog burde ha' en Mission ud over den rent æstetiske. Æstetiken faar nok sit endda.

Æstetiken er paa Nippet til at blive en Landsulykke ved Intelligensens og Ungdommens goide Syssel med Petitesseer; men de Tider kan komme for enhver Nation, da man maa sprænge selv en *Marmorbro* i Luften for at standse den fiendtlige Fremrykning. — Det ser ud, som om vore mange Kvindeforeninger fattes Stof ved deres lidt for hyggelige Tæmøder; lad dem ta' denne nye Bog op til Drøftelse. Skjønt det er maaske endda ikke i de Samfundslag, dens Varselsraab: „Skaan din Hustru!“ dybest tiltrænges. Nej, dette Raab maa med Styrke vendes nedefter, mod Bonden og Arbejderen. Det er en Sorg at se, hvor forbavsende hurtigt nygifte Bonde- og Arbejderhustruer mister deres Skjønhed og Ungdom. Og Aarsagen? Ja, lad Laura gi' Svaret: „Jeg ønsker mig ofte Døden og bliver med hver Dag mere og mere ugdelig. Jeg kan ikke andet end knurre mod Forsynet, thi Prøvelsen synes mig for haard og ufortjent. Aldrig har jeg et rask Øjeblik; paa Grund af min Tilstand er mit Helbred værre end nogensinde; jeg har undertiden store Smærter og er altid saa ørn og træt, at Livet ligefrem er mig til Betsvær. Faar jeg det tredje Barn, bliver jeg vel helt Invalid; Willy er saa syg og urimelig for Tænder, at jeg næsten aldrig faar sovet ud nogen Nat, hvilket helier ikke skal gjøre mig stærkere . . . Christian holder af mig endnu — NB. naar jeg kan være ham til Behag, staa paa Pinde og ingen Opvartning forlange af ham, kan han være godmodig nok; men vilde jeg bede ham om at holde det syge, skrigende Barn et Øjeblik, fordi jeg enten var træt eller vilde gjøre et eller andet i Huset, saa vilde Ballonen gaa. Ja, Gud hjælpe os allesammen!“ . . .

Laura er en Type; hun taler paa Tusinders Vegne, skjönt hun tror, hun taler kun paa sine egne. Ved Karl Lar-